

boekbesprekingen

Meer wildpassages gevraagd

Kanalen en (snel)wegen doorsnijden niet alleen het landschap, maar ook de leefgebieden van tal van diersoorten. Deze doorsnijdingen vergen jaarlijks vele duizenden slachtoffers onder zich verplaatsende dieren. Dat geldt met name voor dieren met een grote actieradius, zoals Edelherten, Otters en Dassen, en voor dieren met een specifieke en soms massale seizoenstrek, zoals vissen, padden en kikkers. Doorsnijding van leefgebieden kan deze ook zodanig versnipperen dat de gebieden voor de dierpopulatie onleefbaar worden en er diersoorten verdwijnen.

Voorzieningen door de mens als wildpassages (bijvoorbeeld wildviaducten, padden- en dassentunnels, otterrichels onder bruggen, vistrappen en wilduitstapplaatsen in kanalen) kunnen de schade door wegen en kanalen niet verhelpen, maar wel verminderen. Alhoewel er hier en daar (vooral in het buitenland) al de nodige ervaring bestaat met de aanleg en het functioneren van wildpassages, blijkt de kennis hierover even versnipperd te

zijn als de doorsneden gebieden. De Stichting Natuur en Milieu heeft nu een publikatie uitgebracht waarin deze kennis op een praktische wijze wordt gebundeld en vertaald in een groot aantal aanbevelingen omtrent de planologische eisen waaraan deze voorzieningen moeten voldoen willen zij effectief zijn. Het betreft aspecten als ligging, rasters, bosjes, afmetingen en dergelijke.

Het rapport werd op verzoek geschreven door mevrouw Aafke van Nierop, studente aan de HTS-Utrecht, afdeling Ruimtelijke Ordening en Planologie. Het rapport is bedoeld voor medewerkers van ambtelijke diensten, ingenieursbureaus, beheersinstanties en milieugroepen met belangstelling voor natuurverbetering. Voor hen is het rapport een handig en beknopt naslagwerk, dat naar type wildpassage is ingedeeld.

Hoewel het rapport zelf vooral praktisch van aard is en nauwelijks beleidsaanbevelingen doet is het goed om deze wel te trekken.

1. De ervaringen met wildtunnels, wildviaducten, vistrappen en ottervoorzieningen zijn over het algemeen redelijk tot goed. Over de effectiviteit van wilduitstapplaatsen langs kanalen en paddentunnels is niet zo veel bekend (de effectiviteit van wilduitstapplaatsen wordt momenteel door Rijkswaterstaat onderzocht). Veel hangt echter af van de planologische inpassing en van de overige biotoop beschermende maatregelen in de aangrenzende leefgebieden. Ruime aandacht voor deze aspecten is van doorslaggevend belang voor het succes van de passages.
2. De aanleg van wildpassages kan vaker en meer planmatig ter hand werden genomen dan tot dusverre het geval is geweest. Uitbreiding van het aantal wildpassages is voor de bescherming van de betrokken diersoorten zeer wenselijk. Een systematische aanpak, gebaseerd op de leefgebieden van een diersoort, heeft daarbij de voorkeur. Daarbij is samenwerking tussen

beheersinstanties, ontwerpers en natuur-beschermers van groot belang. In sommige gevallen is ook een tracégewijze aanpak zinvol, bijvoorbeeld bij de aanleg van een nieuwe weg of bij een grondige vernieuwing van een tracé.

3. Bundelen van kennis en meting van de effectiviteit, met name ook van verbeterde passagesystemen, moet gecoördineerd worden aangepakt. Op dit moment ontbreekt zo'n coördinatie.
4. De kosten van wildpassages zouden in de aanleg van nieuwe barrièreveroorzakende wegen en dergelijke moeten worden verdisconteerd, dan wel bij bestaande barrières op de eigenaar worden verhaald.
5. Wildpassages kunnen de schade door wegen en kanalen niet verhelpen, wel verminderen. Wildpassages, hoe zinvol ook, vormen geen vrijbrief voor nieuwe landschapsdoorsnijdende verbindingen.

■ Dolf Logemann, medewerker landbouw/natuurbescherming, Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, 030 - 331 328.

A. van Nierop (1988): Wildpassages. Stichting Natuur en Milieu, 81 bladzijden. Te bestellen door overmaking van f 14,- (inclusief verzendkosten) op gironummer 2 537 078 ten name van Stichting Natuur en Milieu, Utrecht, onder vermelding van de titel. Bij aanschaf in de winkel van Natuur en Milieu (Donkerstraat 17, Utrecht) geldt een korting van f 1,50.

'Wise use of wetlands'

Nu de Deltawerken in Zeeland klaar zijn en er nieuwe verhoudingen in het aandeel van zoet, brak, en zout water zijn ontstaan en er bovendien nieuwe gronden boven water zijn gekomen die geen landbouwfunctie krijgen, komt bij de overheid de vraag op: 'wat doe je met zo'n gebied?'. Temeer daar de overheid de Conventie van Ramsar heeft ondertekend (1980) waarin wordt opgeroepen tot een verstandig gebruik van waterland (moerassen, plassen, venen en zeewater tot een diepte bij eb, van zes meter). In de hier te bespreken brochure wordt door het Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM) van de Vrije Universiteit te Amsterdam uitgezocht wat dat zou kunnen zijn, 'wijs' beheer van waterland.

Eerst wordt beschreven hoe een normale, natuurlijke delta er uit zou moeten zien: de referentiedelta. Om zo'n delta te vinden moet

je terug in de tijd, en wel tot voor de laatste ijstijd. Toen immers vond de mens lange afstandswapens (speer en boog) uit en dit had grote gevolgen voor (de omvang van) de populaties van een reeks grotere zoogdieren en met hen voor de flora. Het landschap van een normale delta uit die tijd kan alleen worden gereconstrueerd op grond van archeologische vondsten. De tweede weg om tot een antwoord te komen op de vraag wat een normale, natuurlijke delta is, leidt naar andere delen van de wereld en wel naar India en Centraal- en Oost-Afrika.

Zo'n referentiedelta blijkt dan te bestaan uit een heel scala van deelsystemen met elk weer specifieke vormen van flora en fauna: rivierdal, levend veen, zoetwatergetijdengebieden, brakwatergetijdengebieden, zoutwatergetijdengebieden, duinen, ondiepe zee en dergelijke. Verder blijkt dat de oorspronkelijke herbivore, grotere fauna een essentiële rol speelt bij de vorming van de natuurlijke vegetatiestructuur.

Na het reconstrueren van de zogenaamde referentiedelta, wordt deze vergeleken met de delta van 1953, en met de delta van 1987. Dan blijkt dat een aantal deelsystemen uit de referentiedelta terug zijn, weliswaar op kunstmatige wijze, maar ze zijn er dan toch en kunnen een rol spelen in de ontwikkeling van de natuur.

'Wise use' betekent nu in de eerste plaats verbetering van de kwaliteit van het water. Verder is jaarrondbegrazing met planteneters essentieel bij zelfregulerende ecosystemen. De delta kan dan een plaats worden voor vissen, vogels en zoogdieren die hier thuishoren (Eland, Wild Zwijn, Edelhert, Bever en dergelijke). Zo'n ontwikkeling van de natuur in de delta krijgt dan een bovenationale dimensie.

Ondanks de vele drukfouten, wordt deze studie van harte aanbevolen met name aan allen die beleidsmatig met natuurontwikkeling te maken hebben.

J. van der M.

Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM): 'Wise use of wetlands' in de Nederlandse delta. Perspectieven voor natuurontwikkeling in een uniek ecosysteem.

44 Bladzijden, met tekeningen en literatuurlijst (1988). ISBN 90 - 5192 - 006 - 7. Te bestellen bij de VU-boekhandel/uitgeverij, Amsterdam, 020 - 444 355. Prijs f 22,50. Bij verzoek om toezending wordt f 5,- voor verzendkosten in rekening gebracht.